

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta 3.—; „ 4.50
za četrt leta 1.50; „ 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.

Na naročbe brez priložene naročnine se upravnštvo ne osira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglašit in osnanila se račune po 8 nov. vsake v petiti; za naslove s debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.

Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se račune po pogodbi.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravnštvo v ulici Carintia 25. Odprte reklamacije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

*V „Edinost“ je ...

V Trstu 4. februarja t. l.

Blagi čitatelj veruj nam, da smo se še le po dolgem premišljanju in nekako težkim srcem odločili, napisati ta-le članek. Stvar, o katerej hočemo nekoliko besedij pregovoriti, je namreč po našem menenju do cela dognana; nazore svoje o tej zadevi smo opetovano tako jasno in tako odločno izrazili, da se nam je videla vsaka dvomba izključena. O kakej stvari zopet in zopet govoriti, je tudi zato sitno, ker se takim potem uredništvo samo sebe spravi v nevarnost, da bi moralo čuti skoro da opravičeno očitaje: pri tem listu morajo pač biti dolgočasni ljudje, vedno jašejo jednega in istega konja. Na drugo stran uvaževali smo pa preveliko važnost te zadeve, ki je, ne le za naš list, ampak za vsako slovensko javno glasilo vitalnega pomena. Gledé tega vprašanja je treba vsakako decidirane izjave; treba je, da javnost naša ve, kako sodimo, kake so nam tendencije, katera načela so nam vodilna pri delovanju našem. Kakor rečeno: po našem prepričanju smo že zadostno označili svoje stališče; videlo se nam je neverjetno, da bi mogel kdo dvomiti o namerah naših. In vendar ni bilo tako, motili smo se. O tem nam pričajo razna, od odlične — duhovenske — stranij došla nam vprašanja. Dobrohotna, ljubeznjiva so vsa ta pisanja in vendar doni iz njih na uho, da politično glasbo občutno, nekaj diskord, ki ti je silno neprijeten in nam priča, da se je vrnila v srca nekaterih gospodov neka nezaupnost. Izmed vrst ti doni na uho sila-važno vprašanje: „Kako mislite o verskih stvareh, ste-li res nasprotniki naše katoliške vere. Čujemo, da se Vam je več duhovnikov naročnikov odpovedalo, ker pišete načelom katoliške vere nasprotno. Kaj je na tem? Pojasnite nam!“

Vprašanja došla so nam, kakor smo rekli, od odlične stranij in že radi spoštovanja, katero gojimo do teh gospodov, smatramo za svoje dolžnost, podati še

enkrat zahtevani odgovor, dasi vemo, da se nam bode — glede na našo, pred kratkem dano izjavo, da je pravda ta za našo stran zaključena — lahko očitale nedoslednost. Ali bodi si tudi to. Stvar je resna in zato bomo radi pretrpeli nekoliko tacega očitaja. Evo Vam kratkega odgovora.

Protivniki katoliške vere in njenih naukov nismo bili nikdar in ne bomo. Trdno verujemo, da nas čaka onkraj groba večno življenje, sili nas že skrb za boljšo večnost v to, da smo pokorni onej vodnici, katera nas jedina more dovesti do tega svetega cilja — in ta vodnica nam je katoliška cerkev.

In kakor smo nepremakljivo udani veri naše, tako smo tudi dolžni spoštovati apostole, zagovornike in širitelje njene — katoliške duhovnike. Naj nam le kdo pride, zahtevajoč, da pišimo proti duhovskemu stanu v obče! Tega čemo tako radikalno poučiti, kje da je zidar izhod napravil, da se mu izvestno nikdar ne bode več zljubilo, bližati se nam. Ali ne samo z ozirom na dušno zveličanje, ostati čemo verni veri naše in hočemo spoštovati duhovenstvo naše, ampak tudi z ozirom na posvetni blagor, na posvetne koristi ljudstva našega. Vera je čuvarica javne morale — in to nam je dovolj. Javna morala je vsakemu narodu kardinalni pogoj, da se krepi, da procvita, da napreduje. Kjer propada javna morala, ginevajo duševne in fizične moči naroda. Moralno krepak narod zato napreduje v gnotnem obziru, ker so mu fizične sile jačje in mu je duh bistrejši — ker je torej vsled teh dveh lastnosti podjetnejši. Moralni narod je tudi političsko zdrav. Duh mu je čilejši, da lažje presoja stvari in si potem vstvarja svoje lastne nazore — skrbeti mora seveda za prave domače, versko in šolsko vzgojo mladine — in volja mu je toliko čvrsta, da je pripravljen, vsikdar pogumno braniti te svoje nazore in da se zlepa ne umakne

od onega, kar je za pravo spoznal. In zato je vera, oziroma udanost do vere eminentno važnosti tudi v narodnem pogledu. No, sedaj smo prišli do tiste delikatne točke naših nazorov, radi katere nam je goriški gosp. doktor pokazal svojo nemilost. Iz Gorice širili so nam nauk, da vera izključuje narodnost, ker ta-le poslednja je izrodek poganstva; verni kristijan ne bodi nikoli vnet in goreč narodnjak.

Mi smo pa zopet neomahljivega prepričanja, da narodnost je družica vere, da se ti dve vzajemno dopolnjujeta. Mi menimo, da je katoliškemu duhovniku ne le dovoljeno, ampak da je naravnost njegova dolžnost, biti zvest sin naroda svojega. Pospešujoč napredek naroda, identifikuje se duhovnik z interesi ljudstva, pokaže se ljudstvu kot njega pravi, skrbni dobrotnik; in ljudstvo hvaležno priznava skazane mu dobrote; mej ljudstvom in duhovnikom nastane ono preljubezljivo razmerje, katero dušnemu pastirju neizrečeno olehča vršenje svetega njegovega poklica. Ljudstvo, ljubeče duhovnike, kaj rado vsprejemlje v materinščini došle mu lepe nauke; srca ljudstva so duhovniku pri takih odnošajih odprta knjiga; v srca ta more duhovnik vcepiti čut moralnosti in vse drugo plemenito čuvstvovanje.

Naša trdna vera je ta, da, kakor je Bog človeka vstvaril, tako mu je vstvaril jezik in vse druge znake, kateri sestavljajo narodnost. Zato pa si ne moremo misliti, da bi vera izključevala narodnost. Radi te naše vere doživeli smo v prošlem letu marsikatero neprijetnost, ali mi ne odstopimo od nje — pregloboko se je vkoreninila v srce naše.

Z veseljem pa konstatujemo, da so se jeli nazori bistriti; uverjeni smo, da nas marsikdo danes vse drugače sodi, nego še pred kratkem. V tem pogledu je „Mirov“ članek „vera, narodnost in avstrijsko domoljubje“ simptomatičen. Prav za prav moramo biti hvaležni starej „Soči“, da je sprožila ta pretresovanje. List ta sedaj sam priznava, da na Goriškem stvari ne

smeje take ostati in da je želeli miru in sprave. Tudi ljubljanskemu „Slovencu“ videlo se je potrebno, da označi svoje stališče. V ta namen objavlja sedaj vrsto člankov kateri so tu v Trstu vzbudili nekako senzacijo. Sledijo naj tu le nekateri markantnejši stavki. Konstatujemo pa izrečno, da „Slovenec“ v obče ne nasprotuje „Soči“, ampak le meni, da bi bila „Soča“ morala jasneje govoriti. To konstatovati videlo se nam je potrebno, da se nam ne poreče, da trgamo posamične stavke iz celega spisa in potem spisu podtikujemo drugi pomen, kakor ga v resnici ima.

V „Slovenčevih“ člankih čitamo sledeče:

„Naravnost izpovemo, da je tudi nas iznenadila taka izjava v slovenskem političnem listu.“

„Ali naj Slovenec v svoji hiši, na svoji zemlji biva, kakor v ledeni kolibi Samojed, ki se ne zaveda ni pravega Boga, ni svojega rodu, ali kakor Indijan v ameriškem gozdu?“

„Soča“ naj bi bila torej jasneje povedala svoje nazore o narodnih slavnostih. Ko bi bili one besede čuli iz ust višjega vladnega zastopnika ali kateregakoli ministra, rekli bi: No, temu smo vajeni. Ali da slovenski politik zapiše take besede, to je neprevidno, ker vlada sama pazi na to, da slovenska lisica ne izžene iz lisicine nemškega ježa. Trda je ta primera, a v hitrici nam boljše ne pride na misel. Sapienti pauca.“

„A kdor nam odgovarja: vse ali pa nič, Bog ali hudič, tega ne moremo smatrati resnim in modrim politikom. Le oni bornirani birokratizem, kateremu je géslo: „Mir je prva državljanska dolžnost“, misli, da bode rešil državo in družbo, ako s policijo, vojak, sodišči in ječami skuša zatreti vnanje znake notranje bolezni in tako večkrat učini, da se bolezen prime tudi plemenitejših in nežnejših delov.“

„Gospod pisatelj je govoril presplošno ter vrgel vsa društva v jeden koš, in to

biti tudi težnost; in ker je planet Mars štirikrat manjši od naše zemlje, dosledno je tudi njega težnost štirikrat manjša. Na težnost vpliva tudi masa in gostota dotičnega telesa. Lahko se iz tega presodi možnost planetnih prebivalcev, da premikajo lahko in spretno prav težke tovore; vendar pa ni možno razumeti načina, s kojim to učinjajo, radi česar nam je sklepati, da imajo prebivalci na Marsu v sebi čudežno mehanično moč, katere mi ne umemo, ter da isti mnogo bolj vedo vporabljati naravine moči, nego mi.

Mr. Wright, ki je zopet zasel svoj opazovalni prostor ter gledal na planet proti mestu, kjer imajo, kakor je sam videl, tudi prebivalci planeta svoj observatorij, s katerim je nekaj v Cambridyportu se razumel, podajajočmu razna znamenja. — Mr. Wright je tedaj proti 1 uri popoldne naznanil, da so se nakopičili na planetu kopi oblakov, ki so zakrili vso poluoblo.

Ako si s prostim očesom opazoval planet, videl si ga v svojem blesku, kakor navadno, ali za nas zgubil je svojo važ-

PODLISTEK.

Živenje na planetu Marsu.

(Po R. D. Milnu posnel L.-N.)
(Konec).

Mr. Wright je pripravljaj drugo lečo v daljnogledu, katera je bila izdatno močnejša od prve; s pomočjo te leče bi nam bilo moralo biti mogoče, pregledati tudi notranjost planeta ter pobilje opazovati odnošaje in običaje prebivalcev. Mej tem rekel je profesor Hamond: „Gotovo se spominjate reka učenega zvezdogleda Kepplera, ki je trdil, da je astronomija, ko je iznašla planet Mars, storila velik napredek. Kepler je slutil istino, bil je genij, čigar misli se sedaj izpolnjujejo.“

Splošno govoreč, v fizikalnem obziru je planet Mars jako podoben naši zemlji; splošna podoba planeta, rastlinstvo, plemena njegova prebivalcev nas morajo za trenotek napolniti z začudenjem. To pa traja prav kratek čas, kajti, ako nekoliko pomislimo, sprevidimo sami, da ne more biti drugači, kajti oba planeta sta narejena iz jednake snovi, oba sta podvržena enakim uplivom

in enakim uzrokom; tudi njih učinki dosledno morajo biti jednaki. Uprav radi tega se je moralo prevideti, da na jednem planetu, ki je mnogo manjši od naše zemlje — meri samo četrtno vsega površja naše zemlje, pri tem je pa glede na njega začetek mnogo starejši od naše zemlje — dosledno ni čuda, da so na njem zgubile svojo moč fizikalne sile, stisnile se morje, zravnavale gorovje in vsahuile reke. —

Kmalu mi je bila podana prilika, zopet gledati skozi daljnogled in opazil sem na planetnej površini veliko mesto. Mesto je bilo sezidano ob utoku jednega imenovanih vodotokov. Prav začudjeno sem zrl na orjaško mesto. Prav veliko je bilo, simetrično in elegantno sezidano. Njega stavbe so bile veličastne, celo one, koje sem spoznal za tovarne. Nesem mogel teh tovarn ogledati si natančneje, vendar sem zapazil, da se je tedaj v njih delalo.

Neka okolnost je označevala vse, kar sem opazil na planetu, namreč: vidno pomanjkanje gonilnih sil, pregibalnih moči. Vsa dela so se izvrševala brez upotrebovanja moči. Celo delalci, kateri so bili

očitno le slabo zastopani, kajti njih število je bilo neznatno, gibali so se počasno in brez siljenja; vsa dela so oskrbovala neka skrivna mehanična sredstva. Delalcem navidezno ni tudi bilo nikake sile delati in mučiti se. Večina prebivalstva, kakor sem mogel presoditi, se je ponajveč zabavala, kakor jej je bilo drago, na kopnem ali v zraku. Videl sem lepe vrtove in parke, kjer je bilo napravljanih raznih igrališč; videl sem drevored in prijazne utice, kjer se je ljudstvo kratkočasilo. Sploh, ako izvzamemo nam tuje stavbarstvo, posebnost obleke in noše ljudstva in prečudne lastnosti, da so se zibali po svojej volji po suhem in po zraku ter z roko vzdigali orjaške tovore, lahko bi si mislil ta kraj kot posebno krasno lego na naši zemlji, kamor se je napravil kak izlet. Ali ta okolnost in lastnost Marsovih prebivalcev vzbujajo mi radovednost in napravljajo nek nerešljiv problem.

Kakor znano, na vsa telesa naše zemlje vpliva fizični zakon težnosti. Vsi predmeti silijo namreč proti zemlji, koja jih na se vleče. Čim večji je obseg kakega podnebne telesa, tem večja mora

je vzbudilo glasen, pa neprijeten odmev. Priznamo in z nami marsikdo, da je vlada nasproti nekaterim družtvom preveč popustljiva. So družtva v Avstriji, ki gojé ideje absolutne narodnosti, ideje veleizdajske; družtva, ki pretiravajo narodnost in tako izzivljajo sodržavljane druge narodnosti.

„Če pa pregledamo statistiko vseh slovenskih, od vlade dovoljenih družtev, moremo reči, da ne poznamo nobenega, ki bi kot tako gojilo absolutno narodnost ali celo veleizdajske ideje.“

„Res, da nimamo pri rokah pravil vseh slovenskih družtev, toda dobro nam je znan namen slovenskih družtev. Ali goji družba sv. Cirila in Metoda ideje absolutne narodnosti, ideje veleizdajske? Ali skromno „Slovensko pisateljsko podporno društvo“, „Matica“, „Nar. Dom“, družba sv. Mohorja, slovensko politično društvo na južnem Štajerskem, naše čitalnice in bralna družtva ali „Sokol“? Taka sodba je trda in neprevidna, ker naši nasprotniki itak kujejo iz vsakega slučajnega izgrede za sé političen kapital.“

„V nobenega družtva pravilih pa ne najdemo določbe, da bi posamezni družtveniki ne smeli in ne mogli biti dobri veri katoličani. So družtva, ki sicer negativno izključujejo vero, kot: „Sokol“, čitalnice in bralna družtva, to je, družtva, ki v pravilih naravnost ne poudarjajo večne srede ali katoliške vere tukaj na zemlji in bivanja pri Bogu v nebesih, toda pozitivno tega ne izključujejo nobeno društvo. In če nobeno slovensko društvo kot tako pozitivno ne nasprotuje veri in ne goji veleizdajskih ali veri nasprotnih idej, potem pač ne vemo, čemu bi vlado klicali na pomoč.“

Glejte, glejte, to so uprav naši nazori, radi katerih je po nas mahal goriški gospod. In te nazore je napisal prvi slovenski konservativni list. Nam je to v posebno zadoščenje.

—t—.

Delo.

I.

Homo nascitur ad laborem,
et avis ad volatum. Job.

Naslov teh člankov obeta brez dvojbe mnogo več, nego nam bode mogoče povedati o predmetu, o katerem so se napisale že obširne knjige. Navesti hočemo le nekatere misli o delu.

Iz dela prihaja vse človeštvo. Kakor je potreben počitek močem, da se okrepčajo, enako je delo sredstvo in pogoj, o katerima si človek pridobiva potrebnih stvari za življenje: ako je počitek predolg ter se pretvori v lenobo, potem isti škodi

nost, kajti skozi goste oblake, ki so ga obdajali, ni bilo mogoče ga več opazovati.

Ostali smo še nekoliko časa vkupe ter se pogovarjali o tem in onem in prišli smo do prepričanja, da imajo prebivalci na sosednem planetu gotovo deževen dan. Naša opazovanja so morala prenehati.

Jaz sem zapustil Mont Hamilton sto-prav drugo jutro in, kolikor je meni znano, vse iznajdbe ki so glede življenja na Marsu kake važnosti, povedane so v tem spisu. Vender pa ne dvojim, da bode v prihodnje Mr. Wright in njegovi pomočniki pri astronomiškem opazovališču na Mont Hamiltonu še dalje raziskavali ne samo planet Mars, ampak tudi druga telesa v neskončnem ozračju ter uspehe svojih raziskavanj tudi nam blagovoljno naznanili.

Do tukaj spis, ki ga je objavil R. R. Milne in kojega je prinesel časopis „Pester Lloyd“. Spis je vzbudil občno zanimanje in kmalu se je našel drugi pisatelj, ki je o istem planetu objavil drugi spis tudi v imenovanem listu. Spis je stvaren in služi prvemu v pojasnilo, radi česar, in ker tudi naše čitatelje zanima, prinesemo ga tudi mi v prihodnjih listih.

človeku, kajti vodi ga v ubožnost in duševno smrt. Lenoba, v katerej takorekoč zaspijo vse duševne vodilne moči, je protivna nraвному redu. Lenobo ljubijo le mehkužni bogataši in sploh oni, ki neso popolnoma omikani. Kdor neprenehoma ni delalen in priden, ne ljubi svoje domovine; takšen človek ne more posvariti svoje soproge, naj opusti razsipnost in mehkužnost, kajti ne more jej pokazati sadu svojih rok.

Delo vzbuja v človeku ponos in krepkost, kajti daje mu zavest, da je učinil svojo dolžnost, katera naj vodi in navdušuje vsa naša dejanja. Lenuha pa, čeprav je bogat, ne čišla niti najzadnji delalec. Srečen je, kdor more pridno delati do pred dneva svoje smrti!

Narod delalen in priden je tudi napreden, v tem ko lenobi in ne delalnosti udam narod kmalu propade. — Tudi javno dobrotvoriteljstvo je čestokrat povod lenobi in od nje izvira jočim zlom; kajti, ako dobrotelčnost ni v pravem soglasju s socialnimi razmerami ljudstva, vodi premnogokrat v ubožstvo. Usmiljena dela, slabo odmerjena, širijo večkrat korupcijo in demoralizovanje. Ako ljudstvo z lehkostjo dobi blagodarnih darov in podpore, mu delo postane pretežko in zoperno in ne smatra je več za dolžnost. Blagodarnost, osobito javna, naj bi podpirala le istinito ubožne in nesrečne, kojih moči ne prenašajo dlje časa dela in truda.

Prava, trdna vzgoja bi morala v ljudstvu vzbujati in krepiti ponos in vnemati je za pridnost in delo. Vsi imamo dolžnost delati in se truditi, da se pošteno preživimo; ono takozvano delalčevo pravo, o katerem se dandanes toliko vpije in kriči, ni družega, nego gola fraza, podobna pretnjam strganih sans-culots ob času francoske prekucije, da prevržejo tron in oskubijo bogataše.

Vsi moramo tedaj delati, vsak v svojej stroki; ne samo prosti delavec, ampak tudi mestjan in občinar. Ali z delom mora biti združeno tudi dobro gospodarstvo, tako namreč, da levica nemarno ne raztroša, kar je desnica s trudom in težkočo nabrala. Na delu in gospodarstvu sloni trdna podlaga držav; ako se ista simetrično in umno ne vrstita, trpi državljan in država.

Navadno tudi delalec toži, da je premalo odškodovan za svoj trud. Zaslužka je malo — čuješ od vseh strani. Delalca pa ne teži toliko nizka plača, nego neumno razsipanje in potrošanje. Ne ve si namreč določiti prave mere, ne zna zaslužke dobro in koristno vporabljeti. Zato so isti premajhni, zato mu ne zadostujejo za vsakdanje potrebe!

Koliko strajkov je bilo minolo poletje po vsej Evropi; koliko hrupa so vzdignili strajki po rudnikih na Češkem, Štajerskem, Koroškem, Kranjskem; uprav sedaj se kujajo rudokopi na Belgijskem in po Nemčiji; minolo poletje so uporne delalce na Angležkem komaž ukrotili; delalce v Lloydovi ladijetesalaici v Trstu so komaj pomirili itd. Kaj so pač hoteli ti nemirneži? Povišanje plače! Recimo, da so se vsi strajki končali ugodno delalcem ter se jim povisale plače. Česa si je delalec s tem pridobil? Ako si naklada sam nepotrebnih stroškov in lepotičij, ako si pri ustih privošči poboljška, nahaja se zopet na prejšnjem stališču in podpihovan po neumnih tribunih, še vedno kriči proti krivici. Prašam vas, kam pridemo tem potem? Ko je delalec dosegel stališče bogatstva, branil bode svoje premoženje proti potepačem in lenuhom, kakor je brani sedanji bogataš.

Umno gospodarstvo in varčnost sta nekaj moralni pogoj našega bitja. Mej narodom treba razširiti in utrditi ti dve lepi lastnosti. V to pomagala bi najbolj umna in krepka vzgoja. Naj se narod ne pita samo z viskodonečimi besedami o svobodi, liberalstvu, vzajemnosti itd. Vse te besede ga ne vzredé v zrel, priden in napreden narod. Živenje je boj — za obstanek.

In uprav tu je pravemu človekoljubu podano hvaležno polje: utrditi narodu obstanek, podajati mu sredstva, da si istega zboljša, pri tem pa ga učiti tudi vzvišenejšim, plemenitejšim čutom — ljubezni do vere, naroda in domovine.

Samo tedaj postane istinito pošten, zmeren in delalen. S tem bi narodu najboljše pomagali, vsakakor pa več, nego oni kričači, ki vedno govoré o svobodi političko-državljanski, sami pa, ako jim posodiš jeden sam krajcar, ne zmenijo se več za ta dolg in pozabijo ti ga vrniti.

Enacih kričačev, Bogu hvala, mej našim slovenskim ljudstvom se ne nahaja, kajti delujoče rodoljube vodi v njih nastojanju opravičena želja, koristiti narodu dušno in gmotno. Le žalibog, da se je dosedaj najbolj gledalo na duševno korist, a zanemarjala se gmotna stran. Naš narodič je deloma osvobodjen tujih duševnih spon ali zadolžen je še vedno pri Židovih, pri Nemcih in Lahih in še daleč je do njega gmotne samostojnosti.

Pri tem glejmo Italijane. Združeno Italijo so pridobili ali zajedno so se i gmotno pokončali!

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni zbor se je 3. t. m. zopet sešel. Znani staro-češki odličnjak, poslanec Matuš, odložil je svoj mandat. Poslanec Proskowetz interpeloval je radi novele k postavi o preskrbi vojaških vdov in sirot. Poslanec Wrabetz je interpeloval radi premeščenja vojašnic iz mesta dunajskega. Poslanec Proskowetz stavi predlog glede premembe postave o živinskih kugah z ozirom na upeljavo obligatoričnega cepljenja goveje živine. Posl. Vergani je utemeljeval svoj predlog glede neizplačanih dobitkov. Poslanec Heyn opomni, da je bila o tej zadevi že predložena jedna peticija, v katerej se zahteva, da se ustanovi poseben evidenčni urad za neizplačane srečke. Predlaga torej, da se peticija izroči vladi. Predlog Verganijev izročili so odseku, kateri obstoji iz 24 članov. Poslanec Hren poroča o peticiji gostilničarja Kresnika iz Spodnje Štajerske, da se mu da odškodnina za po nedolžnem v težkej ječi prebito kazni. O tem se je vnela daljša debata in se potem peticijo izročili vladi, da kolikor-moči nanjo ozir jemlje. Poslanec Foregger interpeloval je radi ustanovitve še jedne hranilnice v Celji. Aha, gospodo peče „Južno-štajerska hranilnica“! Ali gospoda moja, vi ste vender sami krivi, da je tako prišlo! Dokler ste imeli monopol v rokah, dokler se neso Slovenci zdramili, ste šikanizovali slovenskega prosilca za posojila. Štajerski denarni zavodi odrekli so posojila samo iz tega ničnega razloga, ker je bila morda prošnji priložena kaka slovenski pisana priloga. Ljudje naši neso imeli le materialne škode od tacega brezobzirnega postopanja, ampak občutil je tudi vsak narodnjak, da se takim načinom narodnost naša nesramno žali. Naravna posledica tega nemškega paševanja je bila, da so si štajerski rodoljubi začeli ustvarjati svoje lastne denarne zavode. In sedaj se jeze celjski tevtoni! Naj se le jeze, kolikor hočejo; ljudstvo naše sedaj pozna korist lastnih denarnih zavodov, teh se je oklenilo in teh se bode držalo ukljub vsem Foreggerjevim interpelacijam.

Davkov sa je nabralo v letu 1889 za 17.613.307 gld. več, nego v letu 1888; in sicer na neposrednih davkih 1.926.735 gl. več; na posrednih davkih 12.364.818 več; tobačnej zalogi 4.296.202 več in pri zalogi štempeljnov 1.191.823 gld. več. Da se te številke prav umejo, treba je pomisliti, da je bil dohodek nekaterih davkov manjši, nego v letu 1888; na pr. pri zem-

ljiškem davku za 339.962 gld. valed odpisovanja davkov radi hude suše.

Govori se, da bode trajalo zasedanje državnega zbora le kaka dva meseca. V tem zasedanju prišli bodo v obravnavo: proračun, kazenski zakonik in nekoliko manjših predlogov. Upajo, da bodo te-le stvari spravili pod streho, kajti pričakovati se sme, da debate ne bodo tako razburjene in da se bodo stvarneje in mirneje vršile, nego prejšnje čase, ko je budgetna debata trajala cele tri tedne. Nekateri žele, da pride v posvetovanje tudi načrt postave v ustmenem sumarnem postopanju.

Levičar izgubila je jeden mandat v okraju, dosedaj zastopanem po dru. Tomaszuku. Voljen je rumunski kandidat Hormuzaki.

Vlada je razpustila češko-moravsko kmetško društvo v Olomucu. Društvo je bilo mlado-češko in je že vpeljalo živo agitacijo za prihodnje deželnozborske volitve.

Piše se še vedno obilo o češkem nemškej spravi. Do sedaj — žal! — nismo našli uzroka, da bi premenili menenje svoje o tej zadevi. Na nemškej strani nepretregana čestitanja, povsodi pojavi in vzklci zadovoljstva; na drugej — to je na slovenskej — strani grobna tišina in — kislí obrazi. Staro-češki listi se seveda trudijo v poti svojega obraza, da bi zakrili neugoden vtis, ki ga je napravila ta sprava pri vseh slovenskih narodih. Vse dejanje vršilo se je pri teh konferencah jako jednostavno: Čehi so dajali, Nemci pa jemali. Berolinski list „Nation“ piše: Nemci se protivijo naravnej želji Čehov po ekspanziji. To ne straši Nemcev, da je prešlo vodstvo češkega uaroda v mladočeške roke, katerih husitizem je vlado vzbudil iz dolgotrajne potrpežljivosti. Skrbi jih pa vprašanje, kako se bodo razvrstile stranke v državnem zboru, kajti bati se je, da čut do svobode in napredka ne bode tako jak, kakor želja po narodnej samoohrani.

Zagrebaški vladni listi so se že vrgli na večino zagrebskega mestnega zastopa, ter jej očitajo, da jo vodi pri nje delovanju politička tendencija. Od novega župana zahtevajo da prime metlo v roko in pometa mej mestnimi uradniki, kajti ti-le so sami politički rovarji in agitatorji. Človek res ne ve, bi-li svojim očem verjel, ko to čita. Hrvatska vlada sama se opira le na ramena uradništva; ob času volitvenih bojev se rekrutirajo bataljoni nje le iz vrst uradnikov; najvišji uradniki so nje agitatorji in — ovađuhi in sedaj so pa vladni listi še tako drzni, da jočejo, češ, da uradniku ne pristoji biti agitator; seveda velja to samo o onih uradnikih, ki služijo mestnemu zastopu zagrebskemu, ne pa hrvatskej vladi. Uradnikom pri tej poslednjiej je vse dovoljeno.

Vnanje države.

K dineju, katerega so priredili v Belemgradu na čast črnogorskega ministra Vukovića, neso povabili ruskega poslanika Persianija, da bi se ne reklo, da ima pohod Vukovića demonstrativen značaj. Potovanje črnogorskega dostojanstvenika v Carigrad velja uravnanju nekaterih diferenc radi pokrajine ob Bojani. Organ srbske liberalne stranke zahteva, da naj se opuste vse naredbe, katere merijo na vpeljavo varčnosti pri izdatkih za vojne namene. List opira zahtevo svojo na izvajajoče postopanje Bolgarske.

Mej Srbsko in Rumunsko vrše se obravnave rodi sklepa trgovinske konvencije. Za sedaj vrše se predpriprave.

V Sređcu so zaprli več častnikov, mej njimi tudi znanega majorja Panico. O vzroku ne vedo listi nič pozitivnega povedati. Menijo pa, da so Panico zaprli radi nedostojnega ponašanja proti višjim oficirjem. Drugi govore zopet o zaroti proti knezu.

Vodja večine v rumunскеj zbornici potoval bode neki v Berlin in na Dunaj; govori se, da ima izvršiti političko misijo.

Rumunská vojska obstajala je do sedaj iz štirih vojnih korov. Sedaj mislijo napraviti še peti kor. Dotični načrt postave pride kmalu pred zbornico. Vlada utemeljuje to postavo s tim, da je treba dobre in varne obrambe novim in velikim utrdbam, ki so jih dovršili v zadnjih letih.

Sedaj je gotovo, da se bode nemški cesar udeležil ruskih manevrov, ki se bodo vršili prihodnje poletje.

Bizmark je vendar dal iz roke portfeli za trgovino in obrt. Ministrom za te stroke imenovali so nadpredsednika renske provincije, barona Berlepscha. Oficijozni listi sicer trde, da se je ta naredba izvršila vsled visoke starosti in z ozirom na zdravstveno stanje kneza Bizmarka, ali verjetno je tudi, da ima stvar svojo političko stran.

Na Francozskem dogajajo se hudi poboji pri raznih volilnih shodih. Vlada je sklenila, proti ekscedentom strogo postopati.

Iz Brazilije poročajo čudne stvari. Tiranstvo generala Fonseca postaja nezno; tiranstvo to podpirano je po vojaštvu. Pozicija ministerstva je oslabela, kajti opira se le na par regimentov. Veliki del mornarice je vladni sovražnik. Ljudstvo je sito teh razmer in vlada povsodi huda razburjenost. Če pride do ustanka, vlada propade gotovo. Stranka dom Pedra je pa preslaba, da bi mu pomogla zopet do prestola. Sedanjaj bode torej sledila druga republiška vlada. Ako so vsi ti popisi resnični, potem se je bati mladej republiki še hudih, kritičnih dnevo.

DOPISI.

Iz Bazovice [Izv. dop.] Vsakdo se še dobro spominja dne 17. novembra, ko je bila vsa okolica na volišču. Od vsih okrajev imate, dragi čitatelji „Edinosti“, poročila o izidu volitve, le o petem okraju ne. Veliko navdušenje in velika agitacija je bila v vaseh Opčine in Trebče za gosp. Pahorja. Akoravno je bil ta gospod vsem dobro poznana oseba, so se dali vendar na limanice ujeti naši narodnjaki, in glasovali so za g. Pahorja in njega somišljenike, katerih želje so onkraj luže, ter ne želé družega, nego mogočno Avstrijo uničiti. Tacega moža so si izbrali volilci petega okraja za svojega poslanca, za svojega zagovornika, kateri ne pozna domačih potreb, ampak glasuje za italijanske brezverce, za italijansko kulturo. Takim brezvercem, kakoršen je bil Revere, naj bi se postavil spominček na velikem trgu. Temu ne moremo pritrčiti ne kot katoličani, ne kot narodnjaki. Oni gospodje pa, kateri so se toliko ogrevali za Pahorja — da jih nikako prigrvarjanje od njih namere ni moglo odvrti — lahko sedaj vidijo, kam jih je dovela njih prevelika zaupljivost in lehkovernost. Volilci, zdaj imate „svojega gospoda“, kajti, ako Vas je kedo vprašal, katerega da boste volili, rekli ste vedno: „našega“ gospoda Pahorja. Domislite se obljub, katere vam je delal gosp. Pahor?! Sami ste se izrazili, da gosp. Pahor je pripravljen precej odstopiti, ako ne bo delal v korist volilcev in korist naroda. No, volilci primite ga za besedo! Pokažite gosp. Pahorju, da Vi ste še pravi sinovi domovine svoje in da se po Vaših žilah še pretaka kri, ki ste jo podedovali po svojih prednikih! Pokažite, da imate še čut za vero, dom in cesarja! Pokažite g. Pahorju, da ste še vedno stražari na obalah Adrije in da ne dopustite, da bi se postavljali spomeniki na slovanskih tleh italijanskim brezvercem. Volilci V. okraja, združite se, pojasnite gospodu poslancu Pahorju, da ne deluje v zmislu Vaših želja in zato naj odstopi prostovoljno, kakor je obljubil storiti, ako bi nastala ta okolnost; če ni

drugače, primorajte ga, da odloži svoj mandat. S tim boste pokazali svetu, da se še zavedate svoje narodnosti, da niste kukavice, ampak pravi zavedni možje, ki se ne dajo od vsake sapice omajati.

Oni volilci, kateri se niso dali omamiti, smejo biti sedaj ponosni. Kakor so istega dne pogumno volili kandidata-domačina, kakor se niso takrat dali preslepiti, tako naj stoje trdno tudi sedaj! Možje, Vaši nasprotniki lahko razvidijo, da so bili na napačni poti, ko so g. Pahorja volili. Združite se, ter resno zahtevajte, da odstopi poslanec, ki tako sramotno žali svoje volilce in ves naš narod! Pokažite svetu, da se zvestoba Slovencev ne gane. S tim boste rešili čast sebi in vsem vašim somišljenikom!

IV.

Domače vesti.

† Davorin Trstenjak.

Narod slovenski je zadel hud udarec: iz Starega Trga pri Slov. Gradci došla nam je pretužna vest, da je umrl starina štajerskih Slovencev, vzorni duhoven, goreči rodoljub in neutrudni pisatelj slovenski, župnik Davorin Trstenjak. Že kot gimnazijalec začel je delovati na slovstvenem polju in deloval je neutrudno in dosledno do konca svojih dni; umrl je tako rekoč s peresom v roci. Davorina Trstenjaka ni več! Izguba je velika. Pogrešali ga bodejo vsi, kajti ljubili in cenili so ga vsi — gospodje in siromaki, duhovni in posvetnjaki, izobraženci in prostaki. Bil je duhoven po božji volji. Bil je neumoren provednik miru in sprave v našem domačem taboru, a bil je tudi propovednik skrajne enerģije, ako je hotela zlobna ptujčeva roka neusmiljeno zrušiti dragoceni naš zeklad — narodnost našo. Bil je duhoven in rodoljub! Slava Trstenjakovemu spominu!

O Davorinu Trstenjaku priobčili bodejo obširnejši podlistek.

Odlikovanja. Predsedniku deželnega sodišča v Trstu g. A. Mozetiču je podelil presv. cesar viteški križec Leopoldovega reda; predsednika trgovinskega in pomorskega sodišča, Josipa Zenkovića je imenoval dvornim svetnikom.

Za podružnico sv. Cirila in Metoda v Trstu nabral gosp. Urbančič v vselej družbi v gostilni na Veduti 74 nvč.

Za otroški vrt v Rojanu nabrali so prijatelji v gostilni g. Pertota v Rojanu for. 1.20. — Pri veselici društva „Hajdrih“ na Proseku nabralo se je for. 11.40. — Iz pušice v krčmi „Pri društvu“ v Barokovljah nabralo se je dne 31. m. m. gl. 5.22

Veliki ples delalskega podpornega društva vršil se je posebno slovesno. Gledališka dvorana sicer ni bila tako natlačeno polna, kakor druga leta, a vendar smemo reči, da je bila udeležba jako mnogobrojna, kajti bilo je prisotnih kasic 1500—2000 ljudi. Deputacije doposlala so naslednja društva: „Čitalnica“, „Tržaški Sokol“, „Tržaško podporno in bralno društvo“, „Austria“, „Veteranci“, „Fakini“, in „Union“ operaia. Prišlo je tudi mnogo ljudi iz dežele. Gledališče bilo je jako ukusno odličeno. Od namestništva došel je dvorni svetnik pl. Reya z namestniškim svetnikom baronom Conradom. Pri dohodu teh dveh dostojanstvenikov zasvirala je godba cesarsko pesem, katerej je ljudstvo glasnimi živio-klici pritrjevalo. Narodni ples „Kolo“ ugajal je vsestranski in so ga morali ponavljati. Veselica se je posrečila popolno. Z veseljem moramo omeniti, da se je ponašal delalski naš stan prav vzgledno, tako, da ni najmanjša stvarica motila lepe narodne slavnosti. Gospodje, ki so bili navzoči pri vseh desedanjih plesih tega društva, zatrdili so nam, da se od leta do leta pri teh plesih opažuje vidni napredek našega priprostega ljudstva. Uprav „delalsko podporno društvo“

kaže nam, kako blagodejno lahko upliva družstva se svojimi veselici na izobražbo naroda. Hvala vsem gospodom, ki so se trudili za to veselico.

Vodstvo tržaškega podpornega in bralnega društva vabi vse čl. družabnike in družabnice, da se udeležijo v nedeljo dne 9. februarja t. l. ob 4. uri pop. volilnega shoda, kateri se bode vršil v društvenih prostorih (via della Caserma 13). Naznanja tudi, da bode v nedeljo dne 23. februarja t. l. ob 3. uri popol. v društvenih prostorih redni glavni zbor z nastopnim dnevnim redom: 1. Poročilo o splošnem stanju društva. 2. Tajnik prečita zapisnik zadnjega glavnega zbora in zgodovino minolega leta. 3. Blagajnik predloži račun in druge dodatke, denar, hranilno knjižico itd. 4. Prečitaneje v zmislu državnega zakona z dne 30. marca 1888. vnovič spremenjenih pravil. 5. Posamični predlogi odbora ali družabnikov. 6. Volitev novega vodstva in odbora. Ker je na dnevnem redu razun navadnih točk tudi za obstoj društva velevažna zadeva o spremembi društvenih pravil v zmislu državnega zakona z dne 30. marca 1888. priporoča vodstvo vsem družbenikom, da se zaradi lastne koristi tega zbora gotovo udeležijo.

Veselica pevskega društva „Hajdrih“ na Proseku. „Pojdite, zabavali se bomo izvrstno, boste vidili!“ — Tega prigovarjanja prav za prav ni bilo treba, kajti že naša časnikarska dolžnost primorala nas je, da smo šli. In ni nam bilo žal, da smo šli. Na Proseku je vse, kakor ustvarjeno za narodne veselice. Došlo je obilo gostov iz vse okolice in iz mesta. Reči smemo, da se le redko kje po deželi more združiti toliko zavednega občinstva, kakor se ga je zbralo v nedeljo na Proseku. Lepa dvorana v gostilni g. Lukše je bila napolnjena, po sedežih smo videli obilo krasotic. Program se je vršil v popolno zadovoljstvo občinstva, le glede osmospava moramo priznati, da se je nekoliko ponesrečil. Igralka in igralci igre „gluh mora biti“ so nas pa iznenadili. Več se od diletantov ne more zahtevati. Dolžnost nam je, da javno pohvalimo gospo Gorjupovo in gospode Gorjupa, Slavika in Čoka. Pohvalno moramo omeniti deklamovalke, gospodičine Godinove, katera je dobrim ukusom deklamovala Stritarjevo „Junak in dete“, dasi je še le v zadnjem trenutku prevzela to nalogo. Po „besedi“ pričel se je živahen ples. V stranskih prostorih se je pa razvilo življenje, pravo narodno življenje. Glasno in nepretrgano razlegala se je slovanska pesem. Starosta „Tržaškega Sokola“ spomnil nas je na dolžnosti naše do družbe sv. Cirila in Metoda, kateremu opominu se je občinstvo radovoljno odzvalo. G. M. Cotič častital je društvu „Hajdrih“ na vrlem njega delovanju. Predsednik Gorjup se je ognjenimi besedami zahvalil za to napitnico in posebej še navzočim tržaškim rodoljubom. Ganljiv je bil trenutak, ko je pelo vse občinstvo stoje in odkritimi glavami našo himno „Hej Slovani!“ In potem so zaorili navdušeni živio-klici, ki so glasno odmevali v mrzlo, zimsko noč. Delal se je beli dan, ko smo se Tržačani poslovljali od vrlih Prosečanov; a nesli smo seboj zavest, da tam gori na Proseku klije pravi narodni duh.

Ples veteranov v gledališču „Armonia“ minolo soboto je bil prav živahen. K veselici je prišel tudi deželni namestnik g. vitez Rinaldini.

Veselica pevskega društva „Zarja“ v Rojanu se je morala odnesti radi nepričakovanih ovir na drugo nedeljo dne 16. t. m. Da se občinstvu bolje ustreže, preskrbel se je oddelek vojaške godbe, da svira mej raznimi točkami.

Katoliška cerkev in tržaški brezverci. Tržaško mesto šteje, kakor znano, brez okolice do 135.000 duš, večinoma katoličanov. Za vso to ogromno število obstoji pa v mestu samem samo pet župnijskih

cerkev in tri pomožne cerkve, in še te so tako razdeljene, da župnija sv. Antona novega obsega skoraj polovico vseh vernikov, ostale pa drugo polovico. Ista župnija širi se tudi v okolico in obsega nekatere prav oddaljene kraje. Radi obširnosti te fare, kakor tudi videč premajhno število katoliških hiš božjih, zbral se je v Trstu poseben odbor z namenom, nabirati blagovoljne darove, da se sezida še jedna cerkev. Potreba iste je najbolj očitna v Rocolu, koji je od župnijske cerkve najbolj oddaljen in kjer je nek radodarni gospod sam podaril prostor, da se na njem sezida imenovana cerkev. Odbor za nabiranje blagovoljnih darov obrnil se je tudi na mestni zbor tržaški s prošnjo za podporo. Veleslavni mestni zbor je zadevo že dvakrat spravil na dnevni red, a do obravnave ni še prišlo, kajti mestnim neobrazcem in krivonoscem je zadeva o prenosu ostankov brezverca Revere bolj važna, nego vse katoliške cerkve in zadeve. Liberalni mestni zbor se cerkve menda uprav tako boji, kakor hudci sv. križa, radi česar se je skrbno ogiba. Tega pa ni storila nesramna lahonka čenča „Il Mattino“, kateri je začel mestne svetovalec prav dobro drezati in dražiti, naj se uprejo misli, ustanoviti v Rocolu katoliško cerkev, katera bi po „Mattinovem“ nesramnem menenju bila — središče zloglasne slovanske propagande, kajti v njej bi slovanski duhovniki učili vernike jeze in sovraštva proti podedovani laški kulturi! Nesramni dopisnik v to lahonko kloako tirja od veleč. škofijstva, naj bi enkrat za vselej prepovedalo slovanske pridige v cerkvi sv. Justa, katere naše pobožno ljudstvo vsako nadeljo tako mnogobrojno obiskuje. Vpeljale naj bi se laške, da bi mogle hoditi k njim tudi babe na Reni, ki so neobrezanemu neotesancu v „Mattinu“ k sreči prirasle. V oči ga bode slovanski blagoslov, ki se opravlja vsako nedeljo popoldne v cerkvi sv. Antona starega in k kateremu naše pobožno ljudstvo tudi obilno priteka poslušat lepe prepovedi tamošnjega župnika g. Martelanca. Cerkev je vsako nedeljo polna slovanskih, okoličanskih vernikov. Izvestno bila bi pa prazna, ako bi se ta cerkevna slovesnost obhajala v laškem jeziku. Tudi slovanske pobožnosti v cerkvi sv. Antona novega bodejo Lahona v oči. Slovenski jezik v cerkvah imenuje sramoto za olikano mesto, kakoršno je Trst! — Kdo se pri tej priliki ne spominja znane pravljice o volku in jagnjetu? Laži-liberalci v cerkvi ali strašilo vrbcem na vrtu, sta si enaka. Pa še takani liberalci, kakoršni so, krivonosi Abrahamoviči pri Mattinu! Ako se nova cerkev istinito sezida, slavnosti v njej ne bodo mogle biti, nego slovanske, kajti, ako se hoče tudi v hiši božje oznanjevati narodno sovraštvo ter želi lahonski magistrat iz nje narediti učilnico odpadništva in neznačajnosti, bolje je, da se ista ne sezida. Boljše je, da naš narod pod milim nebom prosi Boga za blagor duše in telesa, nego, da se ga v tuji cerkvi v laškem, neumljivem jeziku pači in kvari ter se mu v srce vceplja sovraštvo do milega svojega jezika. Slavno škofijstvo v Trstu se bode brez dvojbe odločno uprlo, ako bi Lahoni res hoteli celo cerkev zlorabiti za svoje hudobne namene. Cerkev bodi svetišče božje, kjer so vsem narodom dane enake pravice, ne pa učilnica odpadništva in neznačajnosti? Toliko breznačajnežu v „Mattinu“.

Čuden restavrator. Pri plesu delalskega podpornega društva v gledališču „Fenice“ postopal je tamošnji restavrator — da ne zapišemo ostrejšje besede — jako čudno. Odbor društva čutil se je dolžnega, varovati korist došlega občinstva ter je dobrohotno opozoril gostilničarja, da ljudje žele piti vino in pivo, ne pa ono drugo prozorno tekočino, ki je sicer v človeškem življenju prepotrebna, katere si pa človek nikakor ne želi, da bi zanjo po gostilnah drage novce trošil. Mož se

Tiskarna Dolenc v Trstu